פאה פרק ח' משנה ה'

א] מבואר במשנה שמעשר עני המתחלק בגורן צריך לתת כשיעור ב' סעודות, וקאי על מעשר עני והטעם עי' תיו"ט דלקט שכחה ופאה בעזיבה ואין הוא מחלק דנימא שיתן להם כשיעור וע"ע להלן.

ב] המקור לזה שצריך ליתן להם נתינה יפה עי' ר"ש בשם הירושלמי שילפי' מקרא בפרשת מעשר עני דכתיב ואכלו בשעריך ושבעו תן לו כדי שבעו, ועי' ר"ש שהביא מד' רש"י עירובין כט. שכ' שילפי' מקרא ונתת ללוי לגר לעני וליתום, ונתינה כשיעור יפה של ב"ס, ועי' ר"ש שתמה שנתינה לא משמע שיעור שביעה [וע"ע מל"מ פי"ב ממעשר ה"ז ויבואר במשנה ז'] ובאמת שרש"י עה"ת פ' כי תבוא כ' כד' הר"ש שילפי' מקרא דושבעו.

ג] הנה מסוגיית הש"ס מבואר שיש ב' אופני נתינת מעשר עני, יש מעשר עני הניתן בגורם ויש מע"ע הניתן בבית, דהנה בגמ' חולין קלא. ונדרים פד.: מבואר שיש לבע"ה זכות טוה"נ במעשר עני ונ"מ שאן העני מודר הנאה מבע"ה אינו נותן לו מעשר עני, ומבואר בנדרים שם שכ"ז במע"ע הניתן 'בבית' אבל הניתן בגורם אין לו טוה"נ ומותר במודר הנאה עי' נדרים פד: והר"ן שם הביא מד' הספרי כתיב ונתת ללוי ליתום ולאלמנה, וכתיב והנחת בשעריך כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים, כ' הר"ן שבימות החמה מניחו בגורן וכשמגיעין ימות הגשמים מחלקו בתוך ביתו וע"ז נאמר ונתת, וע"ע חולין קלא. מעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה לבעלים מאי טעמא נתינה כתיבא ביה וכ' תוס' שרק הניתן בבית אבל הניתן בגורן אין לו טוה"נ,

ובפשוטו הניתן בגורן שאין לו טוה"נ הכוונה שלא הוא המחלק רק העניים נוטלים מאליהם כמו לקט שכחה ופאה וא"צ את רשותו, וכ"כ הרמב"ם פ"ו ה"י ז"ל ומעשר עני המתחלק בגורן אין בו טובת הנאה לבעלים אלא העניים באים ונוטלין על כרחו אבל המתחלק בבית יש לו טובת הנאה לבעלים ונותנו לכל עני שירצה.

ד] ולפי"ז תמהו המנח"ח מצוה תעד' והמשנ"ר כאן כיון שמשנתנו במע"ע הניתן בגורן כדתנן אין פוחתין לענין 'בגורן' [ועי' להלן שע"כ בגורן דבמתחלק בבית אין דין לתת כשיעור שבעו], מה שייך כל דין המשנה שנותן להם וכו' הא הם נוטלים מאליהם והמנח"ח נשאר בצ"ע, וע"ע משנ"ר וצ"ב.

בספר מעשה רוקח שם הי"ג הובא בדרך אמונה שמדאורי' באמת לא הוא המחלק ומ"מ מדרבנן תקנו שהוא יחלק כי היכי שלא ליתי לאנצוי ובדין דרבנן זה תקנו שיביאו לו כשיעור ב"ס [ולפי"ז ע"כ הקרא דושבעו אסמכתא בעלמא שהרי במתחלק בבית שיש לו טוה"נ שם אין דין לתת להם שיעור שביעה ובגורן ל"ש דין זה וכנ"ל וע"כ אסמכתא וצ"ב], וצ|ע שלא הוזכר ברמב"ם דבר מזה שמדרבנן הוא המחלק ואדרבה כ' הרמב"ם שנוטלים בע"כ, וע"ע ערוה"ש פאה יד' ז' ז"ל עוד יש נ"מ דהמתחלק בגורן צריך ליתן כדי שבעו כמו שיתבאר והמתחלק בבית נותן כמה שירצה ונותן לאו דווקא אלא כלומר שיניחנו ליטול כל כך ויותר לא יניחנו דאל"כ יטול אחד הכל ואין זה דומה ללקט שכחה ופאה דהעניים יודעים הזמן ורובן באים משא"כ במעשר עני דאין הזמן ידוע בהכרח לראות שלא יארע שאחד לא יטול כלל ואחד יטול הרבה, וצ"ב.

והנה המנח"ח שם כ' שכל ק' זו לשיטת הרמב"ם הנ"ל שבמתחלק בגורן נוטלים בע"כ, אבל דעת תוס' ור"ן חולין קלא. שגם במתחלק בגורם אמנם אין לו טוה"נ אבל הוא נחלק ונ"מ שאם חטפו עניים במתחלק בבית יוציאו מידו ובגורן אין מוציאים כי אין לו טוה"נ], ולפי"ז ניחא דהוא הוא המחלק גם בגורן.

ה] מבואר בירושלמי שדין זה שאין פוחתין קאי רק במתחלק בגורן אבל במתחלק בבית נותן כמה שרוצה [עי' מל"מ שם שהעיר שגם בקרא ד'נתת' שקאי על המתחלק בבית כתיב ושבעו], ויל"ע מה הטעם, ובפשוטו י"ל שכיון שלו טוה"נ אז הוא מחליט למי וכמה לתת, וברמב"ם פי"ב כ' הטעם ז"ל במה דברים אמורים שאינו נותן לעני אלא כדי שבעו 'בשדה' אבל אם היה המעשר בבית מחלקו לכל העניים אפילו כזית כזית שאינו מצווה ליתן כדי שבעו אלא בשדה שהרי אינו מוצא שם ליקח שנאמר ואכלו בשעריך ושבעו.

-